

Vihm detsembris

 TALLINK

teatri peatoetaja

155. hooaeg

Frédéric Chopin – Benjamin Newman

Vihm detsembris

BALLETT KAHES VAATUSES

December Rain

A BALLET IN TWO ACTS

Helilooja / Composer Frédéric Chopin

Lavastaja, koreograaf, libretist ja kunstnik / Director, Choreographer, Librettist and Set Designer

Kristina Paulin (Slovakkia/Saksamaa / Slovakia/Germany)

Kostüümikunstnik / Costume Designer

Stephanie Bäuerle (Salzburgi Riigiteater / Salzburg Landestheater)

Muusikaline kujundaja ja helilooja / Sound Designer Davidson Jaconello (Kanada / Canada)

Valguskunstnik / Lighting Designer Imbi Mälk

Lavastaja assistent / Director's Assistant Silvia Azzoni (Hamburgi Balletiteater / Hamburg Ballet)

Repetiitor / Repetitor Jelena Karpova

Muusika assistent provides / Music Assistant in Rehearsals Rita Dolgihh

Inspitsient / Stage Manager Ülle Tinn

„Vihm detsembris“ esietendusega tähistab Vanemuise ballett oma 85. sünnipäeva.

With the premiere of December Rain, Vanemuine Ballet celebrates its 85th anniversary.

Lavastaja Kristina Paulin pühendab selle balleti oma kallile isale Ján Borbélyle.

Director Kristina Paulin dedicates this ballet to her beloved father Ján Borbély.

ESIETENDUS 2. MÄRTSIL 2024 VANEMUISE VÄIKESES MAJAS

PREMIERE ON MARCH 2ND 2024 AT THE VANEMUINE THEATRE SMALL BUILDING

Pianist Margus Riimaa

Osades / Cast

George Sand

Raminta Rudžionytė-Jordan / Georgia Toni Hyrkäs / Ana Maria Gergely

Frédéric Chopin

Benjamin Newman / Bradley Howell / Alain Divoux

Solange, George Sandi tütar / George Sand's Daughter

Caroline Maquignon / Olivia Lenssens

Maurice, George Sandi poeg / George Sand's Son

Gus Upchurch / Akihito Shimogata

Chopini muusika / Chopin's Music

Bradley Howell / William Halton

George Sandi alter ego / George Sand's alter ego

Alexandra Heidi Foyen / Maria Engel

Ludwika, Chopini õde/Chopin's Sister

Olivia Lenssens / Caroline Maquignon

Kaks näitlejat / Two Actors

Gerardo Avelar, Akihito Shimogata / Hodaka Maruyama, Benjamin Kyprianos

Franz Liszt

Gustavo Pedro / Alexander Germain Drew

Chopini ema / Chopin's Mother

Maria Engel / Alexandra Heidi Foyen

Pariisi salongi külalised / Guests at the Paris Salon

Natalie Barbis, Sarah Ross, Elena Troisfontaines, Andrea Johnson, Selma Strandberg, Ilona Voloshko, Elisabeth Vereide Dvergsdal, Vladyslav Kalys, Jack Fielding, Josef Jagger, Yuta Irikura, Hodaka Maruyama, William Halton, Akihito Shimogata, Benjamin Kyprianos, Gerardo Avelar, Noah Wheatley

Chopini muusika / Chopin's Music

Elena Troisfontaines, Natalie Barbis, Elisabeth Vereide Dvergsdal, Sarah Ross, Selma Strandberg, Andrea Johnson, Benjamin Kyprianos, Josef Jagger, Vladyslav Kalys, Gustavo Pedro, Hodaka Maruyama, Jack Fielding, Noah Wheatley, Yuta Irikura, Akihito Shimogata, Gerardo Avelar, William Halton, Bradley Howell, Jerome Bates

Chopini ja Sandi kirju loevad / Chopin and Sand's letters are read by

Veiko Porkanen, Linda Porkanen

Lavastuses mängitakse järgmiseid Frédéric Chopini teoseid:

Prelüüd nr. 4 *Largo*, e-moll, Op. 28

Nokturn nr. 2 *Lento sostenuto*, Des-duur, Op. 27

Klaverikontsert nr.1 e-moll Op.11, I osa *Allegro maestoso*

Valss *a-moll*, B.150

Valss nr.2 *Lento*, a-moll, Op. 34

Prelüüd nr. 15 *Sostenuto*, Des-duur („Vihmapiisad“), Op. 28

Prelüüd nr. 2 *Lento*, a-moll, Op. 28

Etüüd nr. 12 *Allegro molto e con fuoco*, c-moll, („Ookean“), Op.25

Nokturn nr. 20 *Lento con gran espressione*, cis-moll, B.49

Etüüd nr. 12 *Allegro con fuoco*, c-moll,
(„Revolutsiooniline“), Op. 10

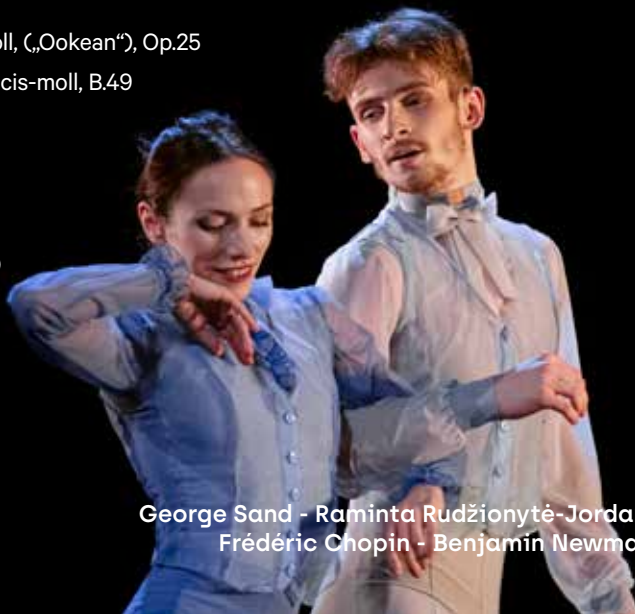
Nokturn nr.1 *Lento*, c-moll, Op. 48

Grande polonaise brillante Op. 22
(I osa *Andante spianato. Tranquillo*, G-duur)

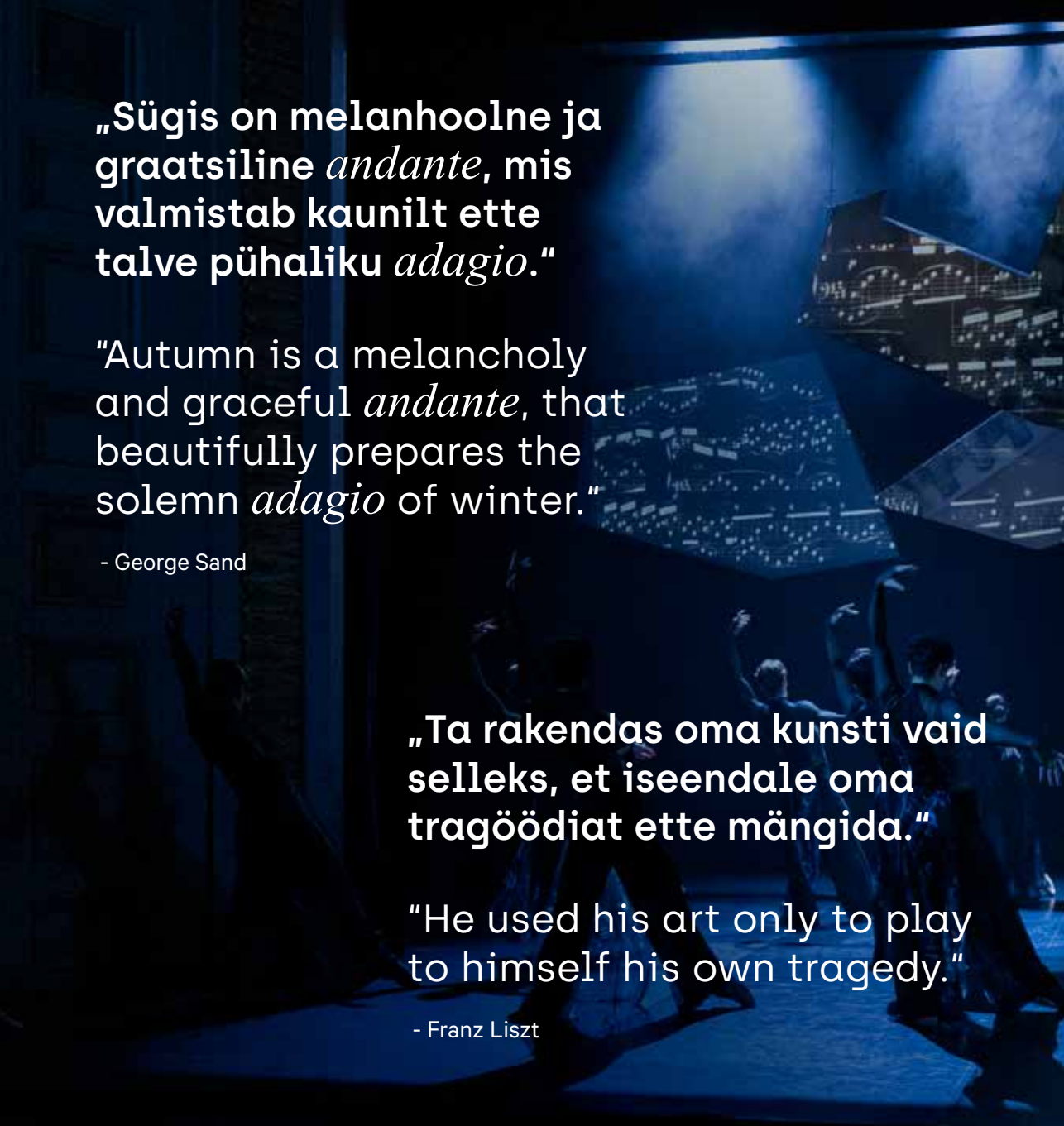
Klaverisonaat nr. 2 B, b-moll Op. 35
(I osa *Grave – Doppio movimento*)

Klaverisonaat nr. 2 Bb-moll Op. 35,
III osa *Marche funèbre*

Nokturn nr.1 *Andante*, e-moll, Op. 72

George Sand - Raminta Rudžionytė-Jordan,
Frédéric Chopin - Benjamin Newman

A blue-toned photograph of a ballroom with dancers. In the background, several sheets of musical notation are floating in the air, as if caught in a breeze. The lighting is dramatic, with strong highlights and deep shadows.

„Sügis on melanhoolne ja
graatsiline *andante*, mis
valmistab kaunilt ette
talve pühaliku *adagio*.”

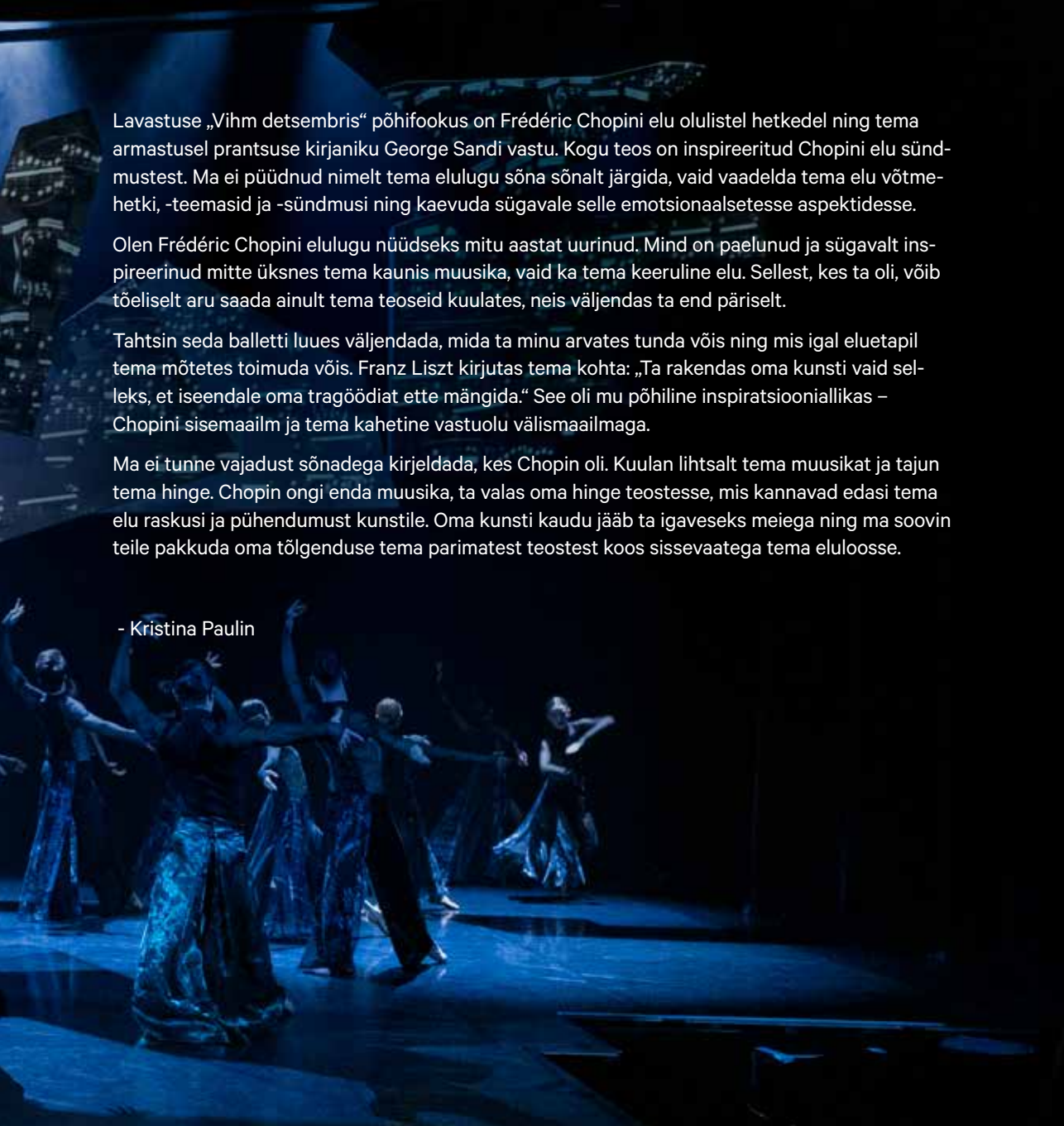
“Autumn is a melancholy
and graceful *andante*, that
beautifully prepares the
solemn *adagio* of winter.”

- George Sand

„Ta rakendas oma kunsti vaid
selleks, et iseendale oma
tragöödiat ette mängida.”

“He used his art only to play
to himself his own tragedy.”

- Franz Liszt

Lavastuse „Vihm detsembris“ põhifookus on Frédéric Chopini elu olulistel hetkedel ning tema armastusel prantsuse kirjaniku George Sandi vastu. Kogu teos on inspireeritud Chopini elu sündmustest. Ma ei püüdnud nimelt tema elulugu sõna sõnalt järgida, vaid vaadelda tema elu võtmehetki, -teemasid ja -sündmusi ning kaevuda sügavale selle emotsionaalsetesse aspektidesse.

Olen Frédéric Chopini elulugu nüüdseks mitu aastat uurinud. Mind on paelunud ja sügavalt inspireerinud mitte üksnes tema kaunis muusika, vaid ka tema keeruline elu. Sellest, kes ta oli, võib tõeliselt aru saada ainult tema teoseid kuulates, neis väljendas ta end päriselt.

Tahtsin seda balletti luues väljendada, mida ta minu arvates tunda võis ning mis igal eluetapil tema mõtetes toimuda võis. Franz Liszt kirjutas tema kohta: „Ta rakendas oma kunsti vaid selleks, et iseendale oma tragöödiat ette mängida.“ See oli mu põhiline inspiratsiooniallikas – Chopini sisemaailm ja tema kahetine vastuolu välismaailmaga.

Ma ei tunne vajadust sõnadega kirjeldada, kes Chopin oli. Kuulan lihtsalt tema muusikat ja tajun tema hinge. Chopin ongi enda muusika, ta valas oma hinge teostesse, mis kannavad edasi tema elu raskusi ja pühendumust kunstile. Oma kunsti kaudu jääb ta igaveseks meiega ning ma soovin teile pakkuda oma tõlgenduse tema parimatest teostest koos sissevaatega tema eluloosse.

- Kristina Paulin

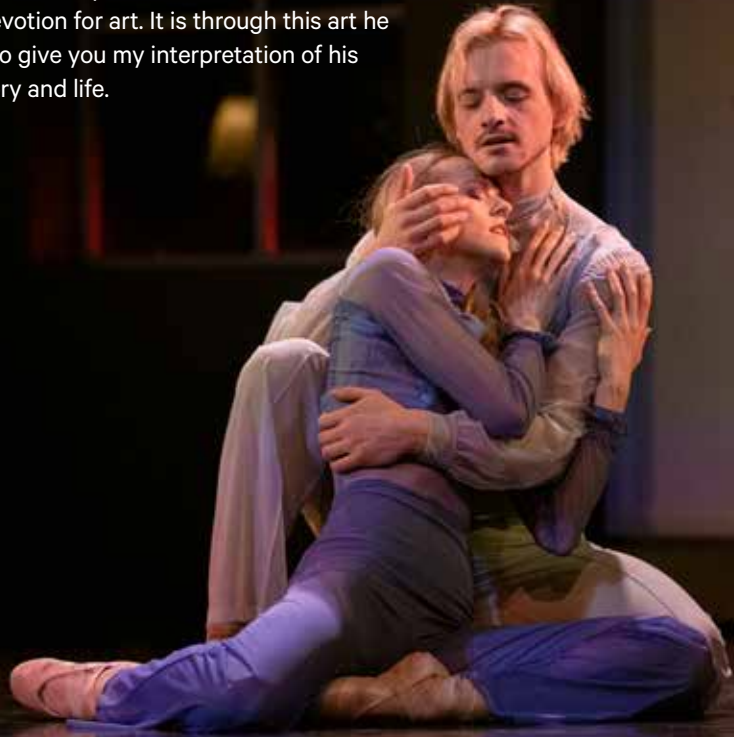
My primary focus for “December Rain” is on significant events in Frédéric Chopin’s life and his relationship and love for the french novelist George Sand. The entire piece is inspired by the events of Chopin’s life. My intention was purposefully not to follow his biography word for word but instead to explore key moments, themes, and events of Chopin’s life and to dig deeply into the emotional aspect of it.

I’ve been studying the biography of Frédéric Chopin for several years now. I’ve become fascinated and very inspired not only by his beautiful music, but also by his difficult life. You only truly understand who he was while listening to his compositions, that’s where he truly expressed himself.

I wanted to express in this ballet what I believe he felt, what his thoughts were and what was going on in his mind at each stage of his life. Franz Liszt wrote about him: “He used his art only to play to himself his own tragedy.” This was the key element of my inspiration, his inner world, and the duality of his conflict with the outer world.

I do not feel a need to describe in words who Chopin was. I simply listen to his music and feel his soul. Chopin is his music, he put his soul into his work which will preserve his life’s struggles and devotion for art. It is through this art he will remain with us forever and I wish to give you my interpretation of his greatest works and insight into his story and life.

- Kristina Paulin

George Sand - Georgia Toni Hyrkäs,
Frédéric Chopin - Alain Divoux

Sisukokkuvõte

Sündmused leiavad aset vahemikus 1838–1849 Prantsusmaal Pariisis ja Nohant'is ning Hispaanias Mallorcal.

I vaatus

Lugu algab Frédéric Chopini elu lõpuga. Chopini meelehärmiks ei veeda George Sand helilooja viimaseid surmaeelseid tunde koos temaga, ehkki lubas seda teha. Sureva helilooja juures on tema õde Ludwika ning George Sandi tütar Solange. Chopini surma järel viib Ludwika tema südame tagasi Poola, nagu oli Chopini soov.

George Sand on oma toas ja kirjutab raamatut. Tema tütar Solange naaseb Chopini matuselt ning paneb mängima grammofoni Chopini muusikaga. Sand, kellel oli Chopiniga traagiline armulugu, ei pea seda sobilikuks. See pahandab Solange'i, kes oli samuti Chopini kiindunud. Ta lahkub ning Sand jääb üksi. Naisele meenuvad mälestused endast ja Chopinist. Aknale ilmub mehe vari. Meenutustesse sekkub tema armukadede poja Maurice'i saabumine. Maurice vaigistab muusika ja viib grammofoni minema. Kui ta lahkub, leiab Sand oma kunagise päeviku. Tema mõtted liiguvad tagasi hetke, mil ta Chopini Pariisis esimest korda mängimas kuulis.

Salongi saabuvad külalised, et Chopini kontserti kuulata. Sand, noor revolutsioonärist naine, on samuti kohal – siin kuuleb ta esmakordselt helilooja muusikat. Sand kiindub mehesse niipea kui nad kohtuvad, Chopin seevastu on ülikonda kandvast ja suitsetavast naisest üsna häiritud. Sandi see ei heiduta ning ta jätkab mehe südame vallutamist, saates talle oma romaane. Viimaks kiindub mees naisesse ning nad armuvad teineteisesse sügavalt. Samal ajal ilmuvad Chopini haiguse esimesed tundemärgid.

Chopin, Sand ja tema lapsed otsustavad veeta talve ühiselt Mallorcal, et Maurice'i reumat ravida. Ühtlasi saaks Chopin seal muusikat komponeerida ning Sand raamatuid kirjutada. Esialgu tundub neil perekonnana tore olevat, kuid Maurice ei ole ema uue armastatuga rahul. Kuna tal pole enam Sandi jäagitud tähelepanu, muutub ta armukadedaks ja ärritunuks. Maurice jookseb välja tormi kätte, teades, et ema tuleb teda otsima.

On lootus, et soe kliima turgutab Chopini tervist, ent see talv Mallorcal on erakordselt vihmane ning Chopini tervis nõrgeneb. Lisaks on ta meeleheitel, kuna tema klaver pole veel kohale jõudnud ning ta ei saa tööd jätkata. Pinged kasvavad ning perekond läheb tülli. See kõik muutub Chopini jaoks talumatuks, ta tahab ära minna ja keskenduda muusikale.

Chopin on üpris haigeks jäänud, arstid tulevad teda läbi vaatama ning ei anna paranemiseks lootust. Mallorca kohalik rahvas on hakanud kahtlustama, et Chopini haigus on nakkav, seega palutakse perekonnal majast, kus nad elavad, lahkuda. Nad kolivad mahajäetud Kartusiaani kloostrisse Valldemossas, saare lääneservas. Chopini jaoks on elu kloostris täis hirmu ja viirastusi. Sand käib päeviti pikkadel jalutuskäikudel ning Chopini tunnid on nukrad ja üksildased. Sellegipoolest, pärast pikka ootust on tema klaver viimaks saabunud ning ta loob sel perioodil kauneid heliteoseid, nagu näiteks 24-st prelüüdist koosneva tsükli, *op. 28*.

Arstid on taaskord Chopini läbi vaatamas. Samal ajal näitab Maurice emale oma maale. Sand on üsna hajevil – teda häirivad Chopini karjed ning ta muretseb mehe pärast. Maurice on ärritunud. Ta on õnnetu, sest Chopin on tähelepanu keskpunktis, perekonnas puhkeb riid. Konfliktid ja Chopini halvenenud tervis ajendavad perekonda Pariisi tagasi pöörduma.

VAHEAEG

II vaatus

George Sand on üksi oma toas Nohant'is, ta suitsetab sigarit ja töötab oma uue raamatu kallal. Tema lapsed ja Chopin on Pariisis, kus Chopin püüab heliloominguga tegeleda. Viimaks naaseb Chopin Nohant'i ning suudab taas rahuneda. Ta mängib meloodiat, mis meenutab talle tema kodu ning kutsub esile mälestuse kallist õest Ludwikast. Öösel componeerib Chopin oma kuulsad nokturnid.

Ühel kontserdil Pariisis saadab Chopini Franz Liszt, kelle esituses kõlab Chopini etüüd nr 12, c-mollis, *op. 10*, tuntud ka kui „Revolutsiooniline etüüd“. Kui Liszt mängib, meenuvad Chopinile mälestused Poolast ja oma perekonnast. 12. etüüdi loomeprotsess leidis aset 1831. aasta Novembriülestõusu ajal, mil Poola edutult Venemaa vastu mässu tõstis. Teos väljendab Chopini sügavat kurbust nende sündmuste üle.

Maurice ei suuda enam Chopini muusikat välja kannatada, selle kuulmine ajab ta hulluks. Seevastu Solange'i tunded Chopini vastu kasvavad ning ta armub mehesse. Sand, kes peab Chopini eest hoolitsema justkui „invaliidi“ eest, tunneb ajapikku, nagu tal oleks kolm last.

Chopini eest hoolitsemine on Sandi jaoks liiga keeruliseks muutunud. Paar tunneb, et nende armastus pole enam endine. Viimaks pakib Maurice asjad ja tahab kodust lahkuda. Chopin peatab ta ning otsustab tema asemel ära minna.

Chopin on tuberkuloosile alla vandumas nii füüsiliselt kui vaimselt. Olles üksi ilma Sandi ja oma perekonnata, hakkab tema maailm koost lagunema. Talle on jäänud vaid tema muusika. Chopin pöördub sissepoole, tema siseilm on nootide ja hirmutavate hallutsinatsioonide kaos.

Solange'ist on sirgunud kaunis naine. Ta hakkab Chopinil Pariisis külas käima, tuues tema ellu lootust ja valgust. Nad kiinduvad teineteisesse tugevalt. Peagi abiellub Solange skulptor Auguste Clésinger'ga, mis põhjustab tema ja George Sandi vahel suure lõhe. Solange'i kasvades on tema ja Sandi vahelised lahkeliidid süvenenud. Solange mõistab hukka ema tavatu elustiili, Sand paneb pahaks tütre kasvavat lähedust Chopiniga. Solange'i abielu Clésinger'ga katkestab ema ja tütre kontakti viimaks täielikult. Solange kohtub Chopiniga edasi ning veenab teda riius enda poolele asuma. See lõpetab ka Chopini ja Sandi vahelise suhtluse.

Chopin tunneb end üha halvemini. Ta kirjutab kirja oma õele Ludwikale, kutsudes teda Pariisi, kuna tunneb, et on suremas. Ta meenutab lapsepõlve ja oma ema. Õde hoolitseb ta eest. Chopin annab oma viimase kontserdi. Tema silme ees sähvivad mälestused oma elust. Sand ja Chopin kohtuvad viimast korda, see juhtub kogemata. Ballett lõppeb samamoodi nagu algas, Chopini surmaga.

Synopsis

The events take place between 1838–1849 in Paris and Nohant, France, and in Mallorca, Spain.

Act I

The story begins with the end of Frédéric Chopin's life. To Chopin's chagrin, George Sand is not with him in his last hours before passing, despite having promised to do so. The dying composer is surrounded by his sister Ludwika and George Sand's daughter Solange. After Chopin dies, Ludwika takes his heart back to Poland, as was Chopin's wish.

George Sand is in her room, writing a book. Her daughter Solange returns from Chopin's funeral and turns on the gramophone with Chopin's music. Sand, who had a tragic love story with Chopin, does not find it appropriate and confronts her. This angers Solange, who also had affection for Chopin. She leaves and Sand is left by herself. The memories of her and Chopin come rushing back. His shadow appears in the window. Her reminiscence is interrupted by the arrival of a jealous Maurice, her son, who stops the music and takes away the gramophone. When he leaves, Sand finds her diary. Her mind is pulled back to when she first heard Chopin playing in Paris.

Guests arrive at the salon to listen to Chopin's concert. Sand, a revolutionary young woman also attends – here she hears his music for the first time. She immediately becomes fond of him when they meet, Chopin on the other hand feels rather disturbed by her – a woman dressed in a suit and smoking a cigar. Sand is undeterred and continues to vie for his affection by sending her novels to him. Eventually, he becomes fond of her too and they fall deeply in love. At the same time, the first signs of Chopin's illness appear.

Chopin, Sand, and her children decide to spend the winter together in Mallorca, so Maurice can recover from his rheumatism, Chopin can compose music and Sand can write her books. Initially, they seem to be having a good time as a family. However, Maurice is not happy with his mother's new lover. As he no longer has Sand's undivided attention, he becomes jealous and frustrated. Maurice runs out into the storm, knowing that his mother will come looking for him.

They are hoping that warm climate will improve Chopin's health but this winter in Mallorca is exceptionally rainy, and Chopin's health weakens. Moreover, he is desperate because his piano has not yet arrived, and he cannot continue working. Tensions rise, the family starts to fight. It all becomes unbearable for Chopin; he wants to go back and concentrate on his music.

Chopin has become quite ill; the doctors come to examine him and give him no hope. Locals in Mallorca have started suspecting that Chopin's illness is contagious, so the family is asked to leave their current accommodation. They move to an abandoned Carthusian monastery in Valldemossa at the western edge of the island. For Chopin, living in the monastery is an experience full of terrors and phantoms. Sand goes on long walks during the day, so Chopin's hours are sad and lonely. Nevertheless, after a long wait his piano has finally arrived and he creates some beautiful compositions in that time, such as the cycle of 24 preludes, *op. 28*.

Yet again Chopin is examined by doctors. Meanwhile, Maurice is showing his paintings to his mother. Sand is rather distracted – Chopin's screams disturb her, and she worries for him. Maurice feels irritated. He is unhappy because Chopin is the focus of attention, and a row breaks out in the family. The conflicts and Chopin's worsened health drive the family back to Paris.

INTERMISSION

Act II

George Sand is alone in her room in Nohant, smoking a cigar and working on her new book. Her children and Chopin are back in Paris where Chopin is trying to work on his compositions. Finally, Chopin returns to Nohant and is able to compose in peace again. He plays a melody which reminds him of his home and recalls a memory of his sister Ludwika. At night, Chopin composes his famous Nocturnes.

Maurice cannot tolerate hearing Chopin's music anymore; it is driving him mad. Meanwhile Solange's affection for Chopin grows and she falls in love with him. Having to look after Chopin like an "invalid", Sand is beginning to feel as if she has three children. During another concert in Paris, Chopin is accompanied by Franz Liszt, who performs Chopin's famous Étude No. 12 in C minor, *op. 10*, known as the "Revolutionary Étude". As Liszt plays, Chopin's mind drifts back to memories of his family in Poland. The 12th Étude was composed during Poland's unsuccessful revolution against Russia in the 1831 November Uprising. This work expressed Chopin's profound sorrow at the events.

Taking care of Chopin has become too difficult a situation for Sand. The couple starts to feel that their love is no longer the same, it feels different. Eventually, Maurice packs his things and wants to leave. Chopin stops him and decides to leave instead.

Chopin is succumbing to tuberculosis both physically and mentally. Alone without Sand and without his family, his world is starting to fall apart. He is left with only his music. Chopin turns inwards, his mind is a chaos of music notes and fearsome hallucinations.

Solange has grown up into a beautiful woman. She starts visiting Chopin in Paris, bringing hope and light into his life. They become very attached to each other. Soon Solange marries sculptor Auguste Clésinger, which causes a great rift between her and George Sand. As Solange has matured, disagreements between her and Sand have intensified. Solange disapproves of her mother's unconventional lifestyle, while Sand is against her growing closeness to Chopin. However, Solange's marriage to Clésinger finally causes mother and daughter to stop being in contact altogether. Solange continues seeing Chopin and convinces him to take her side in the disagreement. This stops the correspondence between Sand and Chopin.

Chopin is feeling increasingly worse. He writes a letter to his sister Ludwika, asking her to come to Paris, as he is dying. He reminisces about his childhood and his mother. His sister looks after him. Chopin performs his last concert. Memories of his life flash before his eyes. Sand and Chopin meet for the last time, it happens by accident. The ballet ends the same way it began, with Chopin's death.

Romantism vallutas Lääne kultuuri-ruumi 18. sajandi lõpus ja 19. sajandi esimesel poolel. Selles kunstivoolus peegelduvad ühiskondlikele üleminekuaegadele omased meeleolud – millegi uue ootus, ent ka hirm ja ärevus senikogematu ees.

Prantsusmaal toimusid sel perioodil mitmed pöördelised sündmused, alustades Prantsuse revolutsioonist (1789–1799). Aastail 1792–1814 leidsid aset Napoleoni võimuletõus, sõjad ja häving. Revolutsiooni raugedes kehtestati Esimene Vabariik. Peagi määrati Napoleon

selle peakonsuliks, viis aastat hiljem kuulutas Napoleon välja Esimese Keisririigi. 1814. aastal Napoleon tagandati ning Prantsusmaast sai Bourbonide dünastia naasmisel taas kuningriik. Seeläbi põhjustas sajandivahetus pettumust nii võimu ja valdused kaotanud kõrgklassile kui ka neile, kes rahva huvide eest seisid.

Nende meeleolude tõttu kannab suur osa romantikute loominguist endas pessimismi ja soovi tegelikkusest põgeneda. Selleks pöörduti keskaja ja renessansi poole, kuid ka loodusesse. Loomulikkuse ihaluses mässati seltskondlike normide ja tabude vastu ning igatseti põgeneda looduse ja maaelu rüppe. Romantism vastandus valgustusaja ratsionaalsusele. Mõistuse asemel väärtustati tundeid, inimese individuaalsust ja subjektiivset kogemust.

Samuti eemaldus romantism klassitsismi korrapärasest vormist ning antiigilembusest. See vastandumine kulmineerus 1830. aastal esietendunud Víctor Hugo draamas „Hernani“, mis eiras täielikult klassitsismi vormireegleid ning sütitas romantikute ja klassitsistide vahel ägeda avaliku võitluse.

Chopini portree (1847), Ary Scheffer

Fryderyk Franciszek Chopin, tuntud kui

Frédéric Chopin, sündis 1810. aastal Varssavis. Intuiitiivne ja leidlik lähemine kompositsioonile, anne luua imekauneid meloodiaid, ja suurepärane klaverimängutehnika tegid temast 19. sajandi ühe tähtsaima helilooja. Prantslasest isale ja poolakast emale sündinud Chopin ilmutas juba lapsena suurt loomingulist annet: kõigest 6-aastaselt kirjutas ta luulet ning mängis klaverit, astudes pianistina üles ka mitmete aristokraatide salongides.

Kuigi aastail 1816–1822 juhendas Chopini klaveriõpetaja Adalbert Ziwny, võib teda suuresti iseõppinuks pidada, ta oli lennukas improviseerija. 16-aastaselt astus ta Varssavi Muusikakonservatooriumisse, kus õppis helilooja Joseph Elsneri käe all. Üsna pea mõistis Elsner, et Chopini õpikureeglitele allutamine toob rohkem kahju kui kasu ning julgustas tema loomingulist isikupära.

Konservatooriumi lõpetamise järel suundus Chopin uute kogemuste otsinguil Viini, kus tegi 1829. aastal oma kontsertdebüüdi. 1829–1832 vahemikus kirjutas ta kaks klaverikontserti, mitu teost klaverile ja orkestrile ning oma esimesed etüüdid. Ehkki teda Viinis saanud edu innustas Chopini ka Saksamaale ja Itaaliasse reisima, ei saanud plaan teoks. 1831. aastal sattus Varssavi linn Vene okupatsiooni alla ning Chopin kolis Pariisi.

Pariisi saabudes tundis poola rahvamuusikast tugevalt mõjutatud Chopin end veidi võõrana ja

otsis Poola emigrantide seltskonda, kuid sulandus peagi sealsesse romantikute ringkonda, sõbrunedes heliloojatega nagu Franz Liszt ja Hector Berlioz. Ta suhtles ka romantikutest kirjanike Alfred de Musset', Honoré de Balzaci ja Heinrich Heinega ning kunstnik Eugène Delacroix'ga.

Esimene, 1832. aastal Pariisis antud kontsert oli tõeline tähtsündmus ning avas Chopinile ukсед kogu Pariisi koorekihi salongidesse. Temast sai nõutud klaveriõpetaja ning üsna pea oli olukord soodne kontserttegevusest loobumiseks. Üha enam hakkas Chopin heliloojana tuntust koguma. Järgnenud aastatel valmisid kaks kogumikku etüüde, „Ballaad g-mollis“ ning mitmed masurkad ja poloneesid.

1835. aasta suvel kohtus Chopin Dresdenis juhuslikult lapsepõlvetatavatest Wodziński perekonnaga, ning armus 16-aastasessa Maria Wodzińskasse, kes muuhulgas oli ka osav pianist. Nad alustasid kirjavahetust ning kihlusid salaja, kuid kuuldused Chopini nõrgast tervisest viisid kihluse katkestamiseni 1837. aastal. 1936. aastal kohtus Chopin Pariisis ühel salongiõhtul esmakordselt kirjanik George Sandiga (pärisnimega Aurore Dudevant), kaks aastat hiljem algas nende armulugu.

Kui paar Sandi lastega Mallorcal talvitus, vallandus Chopinil tuberkuloos, mis teda elu lõpuni kimbutama jäi. 1839. aasta suve veetis Chopin Sandi maakodus Nohant'is. Loodus ja rahu mõjusid hästi nii tema tervisele kui loomingule, mistõttu soovitas Chopin pea kõigil

järgnevatel aastatel Nohant'is. Sügisest kevadeni elas Chopin Pariisis, kuid ei suutnud seal heliloominguks piisavalt keskenduda. Niisiis teutses ta linnas peamiselt klaveritunde andes ja komponeeris suviti, kui Nohant'is viibis. Seal valmis aastail 1840–1846 hulk tema otsingulisemaid teoseid: „Fantaasia f-mollis“, „Barkarool“, „Polonees-fantaasia“, „Sonaat b-mollis“, kaks ballaadi ning mitmed miniatuurid.

Armastuslugu George Sandiga jahenes aastate pikku sõpruseks, kuna Chopini ja Sandi suhe tekitas Sandi täiskasvanuikka jõudnud laste Maurice'i ja Solange'iga pidevaid riide. Kui Chopin Solange'i kõmulise abielu asjus George'ist eriarvamusel oli ning Solange'ile toetust avaldas, oli see kirjanikule viimane piiskarikas. Nii läksid Sand ja Chopin 1947. aastal lõplikult lahku, samal ajal halvenes helilooja tervis olulisel määral.

1848. aastal puhkes Pariisis järjekordne revolutsioon ning Chopin sõitis ühe rikka õpilase kutsel Inglismaale ja Šotimaale, kus andis vaatamata raskele haigusele mitmeid kontserte. Aasta lõpus Pariisi naastes oli ta nii kurnatud, et ei suutnud enam klaveritunde anda ega komponeerida. 1849. aasta oktoobris Chopin suri.

George Sandi portree [1826],
Thomas Sully

Amantine Aurore Lucile Dupin, pseudonüümiga **George Sand**, sündis 1804. aastal Pariisis. Ta on üks olulisemaid prantsuse romantismiaja kirjanikke, kes käsitles oma teostes inimest nii indiviidi kui ühiskonnaliikmena, kaitstes naiste võrdõiguslikkust ning pöörates tähelepanu sotsiaalsetele probleemidele.

Aurore kasvas üles vanaema maakodus Nohant'i külas, sellest võrsunud looduselembus ja sissevaade külaühiskonda kajastuvad enamikus tema loomingust. Aastal 1822, olles vaid 18-aastane, sõlmis ta abielu Casimir Dudevant'iga. 1823. aastal sündis poeg Maurice ning 1828. aastal tütar Solange. 1831. aastaks oli Aurore'i ja Casimiri kooselu pöördumatult karidel ja naine otsustas Nohant'ist lahkuda, et pürgida vabaduse ja iseseisvuse poole.

Aurore kolis Pariisi, kus jagas oma elu üliõpilase Jules Sandeau'ga. Ühiselt valmisid mitmed artiklid, mis avaldati ajalehes Le Figaro pseudonüümi Jules Sand all. Naisel oli mehest tunduvalt rohkem kirjanikuambitsiooni ning peagi jätkas ta üksi tööd romaanikirjanikuna. Naisi toleaegses ühiskonnas tõsiselt ei võetud, seetõttu võttis Aurore endale meespseudonüümi George Sand ja vallutas selle nime all peagi prantsuse kirjandusmaastiku.

Sandi looming hõlmab umbes 90 romaani ja jutustust, lisaks memuaare, näidendeid, ajaleheartikleid ja kirjavahetusi. Tema aktiivne loomeperiood kestis 45 aastat, mis tähendab keskmiselt kaht romaani aastas. Debüütromaan

„Indiana“ (1832) tõi Sandile kuulsuse justkui üleöö. Balzac, üks Sandi esimesi tuttavaid Pariisis, kiitis teost taevani, nähes selles kogu inimkonda puudutavat lugu, mis ühtlasi kuulutab sõja valitsevatele abieluseadustele.

1830. aastate esimeses pooles kirjutas Sand põhiliselt idealistlikke ja romantilisi, naisõiguslikke romaane. 1830. aastate lõpus hakkas ta aktiivselt osalema poliitikas, ühinedes vasakpoolsete vabariiklastega ning võttes omaks sotsialistlikud ja utopistlikud vaated. Sel perioodil valmisid mitmed sotsialistlikud romaanid, kus autor tegeles ühiskondlikele vastuoludele positiivsete lahenduste otsimisega.

Aastate jooksul oli kirjanik lähedastes suhetes nii kirjanike Prosper Mérimée ja Alfred de Musset'ga kui helilooja Frédéric Chopiniga. Chopini ja Sandi esimene kohtumine leidis aset 1836. aastal Marie d'Agoult' salongis peetud muusikaõhtul, kuid tookord ei jätnud kumbki teisele eriti säravat esmamuljet. Chopin oli parasjagu üle saamas armastusest lapsepõlvesõbra Maria Wodzińska vastu ning Sandi vaevas karidel suhe advokaadi ja poliitaktivisti Michel de Bourges'iga. Pealegi kandis George Sand Chopini hämmastuseks meesteriideid, see aitas tal seltskonnas viibides oma häbelikkust ja ebakindlust varjata.

1838. aastal kohtusid Sand ja Chopin taas ühel salongiõhtul, selleks ajaks olid mõlema armulood lõppenud ning Sand oli Chopinist ja tema muusikast vaimustuses. Kuigi naine kutsus heliloojat korduvalt külla oma kodukohta Nohant'i,

jäi Chopin tagasihoidlikuks. Mehe poolehoidu võitis viimaks Sandi kirjutatud pikk, avameelne kiri Chopini heale sõbrale, milles kirjanik analüüsis üksipulgi oma tundeid helilooja vastu. Nädal pärast kirja saatmist kohtusid Sand ja Chopin Pariisis ning veetsid seal koos kogu 1838. aasta suve. Nii sai alguse üheksa aastat kestnud armastuslugu.

Aastail 1848–1860, oma kolmandal loomeperioodil, kirjutas Sand peamiselt talupoja-romaane ja mälestusi. 1848. aastal Pariisis puhkenud revolutsioon näis talle kasutu vägivallana ning ta taandus poliitilisest elust, lahkudes Pariisist ja asudes püsivalt elama Nohant'i. Tema loometeekonna lõpus valmisid memuaarid ja lapselastele pühendatud jutustuste kogumik.

Katkendeid George Sandi kirjast Frédéric Chopini lähedasele sõbrale Albert Gryzmalale, 1838. aasta maikuus, mil kirjanik ei teadnud veel, et Chopini ja Maria Wodzińska kihlus on katkestatud.

„Ma ei küsi, kas Chopin armastab teda või kas tema armastab Chopini rohkem või vähem kui mina. Selle järgi, mis minu hinges toimub, aiman enam-vähem, mis tema hinges toimuda võib. Aga ma nõuan vastust, *kumma meist kahest* ta oma heaolu nimel unustama või hülgama peaks, et tema eluaeg sellest ei lüheneks, kuna tõtt-öelda tundub ta mulle liialt habras, et suurt kahetsusvalu taluda.“

„Ma usun, et sa kardad tema pärast, kui ta abielluma peaks. Sa kardad püsiva sideme, igapäevaelu üksluisuse, asjaajamise, koduste kohustuste tõttu – kõige tõttu, mis paistab tema loomusele võõras ning teda inspireeriva muusaga vastuolus. Ka mina kardan tema pärast.“

„Armastus on ainus omandiõiguse vorm, mida ma austan. Ma ei varastaks iialgi kelleltki kedagi, ainult et näppaksin vangid valvuritelt ja surmamõistetud timukatelt, ja Poola Venemaalt, aga see on sõnadetagi selge. Räägi, kas Chopini kujutlusvõime on enda valdusse haaranud „Venemaa tüüpi“ isiksus? Kui see nii on, palun taevast, et ta naise võimusesse ei satuks, ent kui tegu on „Poola tüüpi“ naisega, luban ma sellel jätkuda. Oma riigi vastu ei saa miski, ja kui meil on riik, ei tohiks me püüda ühelegi teisele kuuluda. Sellisel juhul võiksin Chopini jaoks hakata *Itaaliaks*, mida külastatakse ja nauditakse paar kevadpäeva, aga kuhu end püsivalt sisse ei seata, kuna seal on rohkem päikesepaistet kui mööblit ning elu mugavused kuuluvad mujale. Vaene Itaalia! Kogu maailm unistab sellest, ihaldab või kahetseb seda, aga keegi ei jää sinna, kuna see on üks õnnetu paik ega saa kedagi õnnelikuks teha, kuna sel pole õnne, mida anda.“

„See on vägev kiri. Sul kulub selle dešifreerimiseks vähemalt kuus nädalat. See on minu *ultimaatum*. Kui Chopin on õnnelik või võiks temaga õnnelikuks saada, lase tal olla. Kui ta on õnnetu, *aja nad lahku*. Kui ta võiks ilma naisest lahkumata minuga õnnelikuks saada, siis tulen selle olukorraga toime. Kui ta saab samaaegselt ainult minuga õnnelik ja temaga õnnetu olla, tuleb meil üksteist vältida ja kõik unustada. [...] Luban sulle, et jään igal juhul tugevaks, kuna *tema* õnn loeb, ja kui mul muidu suuri voorusi pole, siis olen igatahes kirglikult andunud neile, keda armastan.“

Frédéric Chopini ja George Sandi kirjad, mis lavastuses kõlavad:

Avaldades, millisel hetkel algab inimese agoonia, teeb Jumal talle harukordse teene: mulle on ta seda lahkust osutanud. Ärge tülitage mind. See Maa lämmatab mu.

Ikkagi, ta ütles mulle, et ma ei või surra muudmoodi, kui tema käte vahel.

Kallis sõber. Enam mitte.

– Frédéric Chopini sõnad tema viimastel elupäevadel (13.-17. oktoober 1849)

Mu kallis!

Ma olen Palmas, ümberringi palmid, seedripuud, kaktused, oliivid, granaatõunad ja muu. Kõik, mis on Botaanikaiaia kasvuhoonetes. Taevas on nagu türkiis, meri on nagu lasuriit, mäed nagu smaragd, õhk nagu paradiis. Päike ja palavus; kõik suveriietes, õhtuti tundide kaupa kitarrimängu ja laulu. Tohtud rõdud, pea kohal viinapuuväädid; mauri stiilis müürid. Kõik meenutab Aafrikat, nagu ka linn ise. Lühidalt: oivaline elu! Ole nii armas, mine Pleyeli juurde: klaver ei ole veel kohale jõudnud. Kuidas see teele pandi? Saad peagi mõned prelüüdid. Peatun ühes maailma kaunimas kohas asuvas imelises kloostriis: meri, mäed, palmid, kalmistu, ristsõdijate kirik, varemetes mošeed, iidsed, tuhande aasta vanused oliivipuud. Ah, mu kallis, ma ärkan vähehaaval ellu – olen selle läheduses, mis kõige ilusam.

Ära räägi minust inimestele, keda tunnen, palju. Kirjutan sulle hiljem paljudest asjadest – Ütle, et ma tulen pärast talve tagasi. [...] Saada see kiri mu vanematele, täpselt sellisena. Pane ise posti.

Sinu Chopin

– Frédéric Chopin, kiri noodikirjastaja Julian Fontanale (Palma, 19. november 1838)

Kuid liivatera on langenud vaiksesse järve ning vähehaaval kukuvad sinna kivid, ühekaupa.

– George Sandi sissekanne tema autobiograafias (ca 1846)

Kolm saare kõige tunnustatumat arsti tulid konsultatsiooniks kohale. Üks nuusutas, mida olin kopsust välja köhinud, teine koputas kohale, kust olin köhinud, kolmas kuulas, kui köhisin. Esimene lausus, et ma suren, teine ütles, et olen peagi suremas, kolmas sõnas, et olen juba surnud. Kuid ma elan edasi nagu olen alati elanud...

– Frédéric Chopin, kiri noodikirjastaja Julian Fontanale (Palma, 3. detsember 1838)

Kurjus, mis seda vaest elusolendit nii moraalselt kui füüsiliselt vaevab, on mind pikka aega piinanud, ja ma näen teda lahkumas ilma, et oleksin iial saanud talle head teha, sest tema kurbuse peamine põhjus on see ärevusest, armukadedusest ja kahtlusest varjutatud kiindumus, mida ta minu vastu tunneb. Seitse aastat olen ma elanud tema ja teistega nagu neitsi: olen selleks pingutamata või ohvrit toomata enneaegselt vanaks jäänud, sest ma olin kirest niivõrd väsinud, ja mu illusioonid olid nii lõplikult purunenud. Kui ükski naine ilmas oleks võinud talle täie kindlustunde anda, olin see mina, ja ta ei mõistnud seda iialgi; jah, ma tean, et paljud inimesed süüdistavad mind – mõned selles, et kurnasin teda oma julmade mõtetega, teised selles, et ajasin ta oma tunde puhangutega meeleheitele. [...] Ta kurdab, et olen teda üksi jättes ta tapnud, samas kui mina olin kindel, et tapan ta, kui teisiti käitun. Näed, kuhu mind on viinud see laastav sõprus, milles hakkasin tema orjaks igal võimalusel, mil sain, välja näitamata, et eelistan teda oma lastele, mõeldamatul ja süüdlaslikul kombel. See on sõprus, mille suhtes mu laste ja sõprade lugupidamine on olnud nii habras ja mille hoidmine on mulle olnud nii oluline.

[...] Andku Jumal oma headuses, et vähemalt mu lapsed oleksid õnnelikud – ma mõtlen tublid, helded ja puhta südametunnistusega, sest ma ei usu, et õnn siin maailmas võimalik on, ja taevalikud seadused on selles osas nii karmid, et unistus mitte kannatada kõige ümbritseva tõttu on peaaegu et tänamatu vastuhakk. Ainus jõud, mis meile pelgupaika pakub, peitub soovis täita oma kohust.

[...] Taevas aga on mu vastu halastamatu, justkui oleks mul tohtud patud lunastada, sest keset kõiki pingutusi ja ohverdusi on see, keda ma armastan üdini vooruslikul ja emalikul viisil, suremas selle hullumeelse kiindumuse kätte, mida ta minu suhtes tunneb.

– George Sand, kiri Chopini sõbrale Albert Grzymalale (Nohant, 12. mai 1847)

Vahel mõtlen enda lohutuseks, et Chopin armastab teda palju enam kui mind, vaatab minu peale viltu ja asub tema poolele. Ma eelistaksin seda sajakordselt teadmisele, et ta on haige. Räägi mulle otsekohele, kuidas lood on! Kui Solange'i hirmus pahatahtlikkus ja tema usumatud valed teda kõigutavad, siis olgu nii! Mulle ei lähe miski korda, kui ta vaid paraneks.

– George Sand, kiri Chopini õpilasele Marie De Rozières'ile (Nohant, 25. juuli 1847)

Kui te saate, tulge palun! Ma olen haige ja ükski arst ei aita mind nii palju kui teie. Kui sul on raha puudu, siis laena: kui terveks saan, saan lihtsasti raha teenida ja võla tagasi maksta, aga praegusel hetkel olen liiga suures kitsikuses, et sulle midagi saata. Mu elamine siin Chaillot's on küllaltki suur ja võiks teid koos kahe lapsega majutada.

Mu sõbrad ja heasoovijad arvavad, et parim ravim oleks see, kui Ludwika siin oleks. [...] Niisiis proovige pass hankida.

Ma ei tea isegi, miks ma nii väga Ludwikat igatsen, aga see annaks mulle justkui lootust. Ma garanteerin, et see mõjub ka talle hästi.

Küll sa näed, kui kohale jõuad.

Sinu südamlilik, ent haige vend Chopin

– Frédéric Chopin, kiri õele Ludwika Jédrzejewiczile (Pariis, 25. juuni 1849)

Kohtun sinuga tuleval talvel, kui oled end lõpuks mugavasti sisse seadnud. Mu õde jääb minu juurde, kui teda just mõne tähtsa asja pärast tagasi ei kutsuta. Ma armastan sind: see on kõik, mida hetkel öelda suudan, kuna mind painavad väsimus ja nõrkus. Nüüd algab agoonia.

– Frédéric Chopin, kiri tšellistile ja heliloojale Auguste Franchomme'ile (Pariis, 17. september 1849)

Frédéric Chopin and George Sand's letters read in the performance:

It is a rare favour that God gives to a man in revealing the moment when his agony begins; this grace He has given to me. Do not disturb me. As this Earth will smother me.

Still, she told me that I should not die except in her arms.

Dear friend. No more.

– Frédéric Chopin's words over the last days of his life (October 13th-17th, 1849)

My Dear,

I am in Palma, among palms, cedars, cacti, olives, pomegranates, etc. Everything the *Jardin des Plantes* has in its greenhouses. A sky like turquoise, a sea like lapis lazuli, mountains like emerald, air like heaven. Sun all day, and hot; everyone in summer clothing; at night guitars and singing for hours. Huge balconies with grapevines overhead; Moorish walls. Everything looks towards Africa, as the town does. In short, a glorious life! Love me. Go to Pleyel; the piano has not yet come. How was it sent? You will soon receive some Preludes. I shall probably lodge in a wonderful monastery, the most beautiful situation in the world; sea, mountains, palms, a cemetery, a crusaders' church, ruined mosques, aged trees, thousand-year-old olives. Ah, my dear, I am coming alive a little – I am near to what is most beautiful.

Don't talk much about me to the people I know. I will write you many things later – Say that I am returning after the winter. [...] Send my letter to my parents, just as it is. Post it yourself.

Your Chopin

– Frédéric Chopin, letter to publisher Julian Fontana (Palma, November 19th, 1838)

But the grain of sand has fallen into the quiet lake, and little by little the stones fall in, one by one.

– George Sand's entry in her autobiography (ca 1846)

The three most celebrated doctors of the Island came together for a consultation. One sniffed what I had expectorated, another tapped me where I had expectorated, the third listened while I expectorated. The first said I would die, the second said I was about to die, the third said I was already dead. But I go on living as I have always lived...

– Frédéric Chopin, letter to publisher Julian Fontana (Palma, December 3rd, 1838)

The evil that consumes this poor being, both morally and physically, has been killing me for a long time, and I see him go away without ever having been able to do him any good, since it is the anxious, jealous and suspicious affection he has for me that is the principal cause of his sadness. For seven years I have lived like a virgin with him and with others; I have grown old before my time, without effort or sacrifice even, so tired was I of passions and so irremediably disillusioned. If any woman on earth should have inspired him with the most absolute confidence, it was I, and he never understood that; and I know that many people are accusing me, some with having exhausted by the violence of my senses, others with having made him desperate with my outbursts. [...] He complains of me that I have killed him by privation, while I was certain that I should kill him if I acted otherwise. See how I stand in this dismal friendship, in which I have made myself his slave whenever I could without showing an impossible and culpable preference for him over my children, in which the respect that I had to inspire in my children and in my friends has been so delicate and so important to preserve.

[...] God grant, in His Goodness, that, at least, my children be happy, that is to say, good, generous, and at peace with their consciences; because I do not believe in happiness in this world, and the law of Heaven is so strict in this regard that it is almost an impious revolt to dream of not suffering from all external things. The only strength in which we can take refuge is in the wish to fulfil our duty.

[...] But Heaven is inexorable against me, as though I had great crimes to expiate, because in the midst of all these efforts and sacrifices, he whom I love with an absolutely chaste and maternal love is dying a victim of the mad attachment he bears for me.

– George Sand, letter to Chopin’s friend Albert Grzymala (Nohant, May 12th, 1847)

Sometimes I think, to reassure myself, that Chopin loves her much more than he does me, looks sourly at me and takes her part. I would rather that a hundred times than know him to be ill. Tell me quite frankly how matters stand. If Solange’s frightful maliciousness, if her incredible lies sway him, – so be it! Nothing matters to me if he only gets well.

– George Sand, letter to Chopin’s protégé Marie De Rozières (Nohant, July 25th, 1847)

If you can, do come. I am ill, and no doctor will help me as much as some of you. If you are short of money, borrow some; if I get better, I can easily earn and repay the lender; but just now I am stripped too bare to send you any. My lodging here in Chaillot is fairly big, and could accommodate you, with two children.

My friends and well-wishers think the best medicine for me will be Ludwika’s presence here. [...] So try for a passport.

I don’t myself know why I want Ludwika so much, but it’s as if it would give me hope. I guarantee that it will be good for her too.

You will see when you come.

Your affectionate, but sick brother Chopin

– Frédéric Chopin, letter to his sister Ludwika Jędrzejewicz (Paris, June 25th, 1849)

I shall see you next winter, being settled at last in a comfortable manner. My sister will remain with me unless they should call her back for something important. I love you, that is all that I can say for the moment because I am crushed with fatigue and weakness. Now I begin my agony.

– Frédéric Chopin, letter to cellist and composer Auguste Franck (Paris, September 17th, 1849)

Translated into English by Charles Bayly, Jr. in "Frederick Chopin: A Man of Solitude" by Guy de Pourtales (1927)

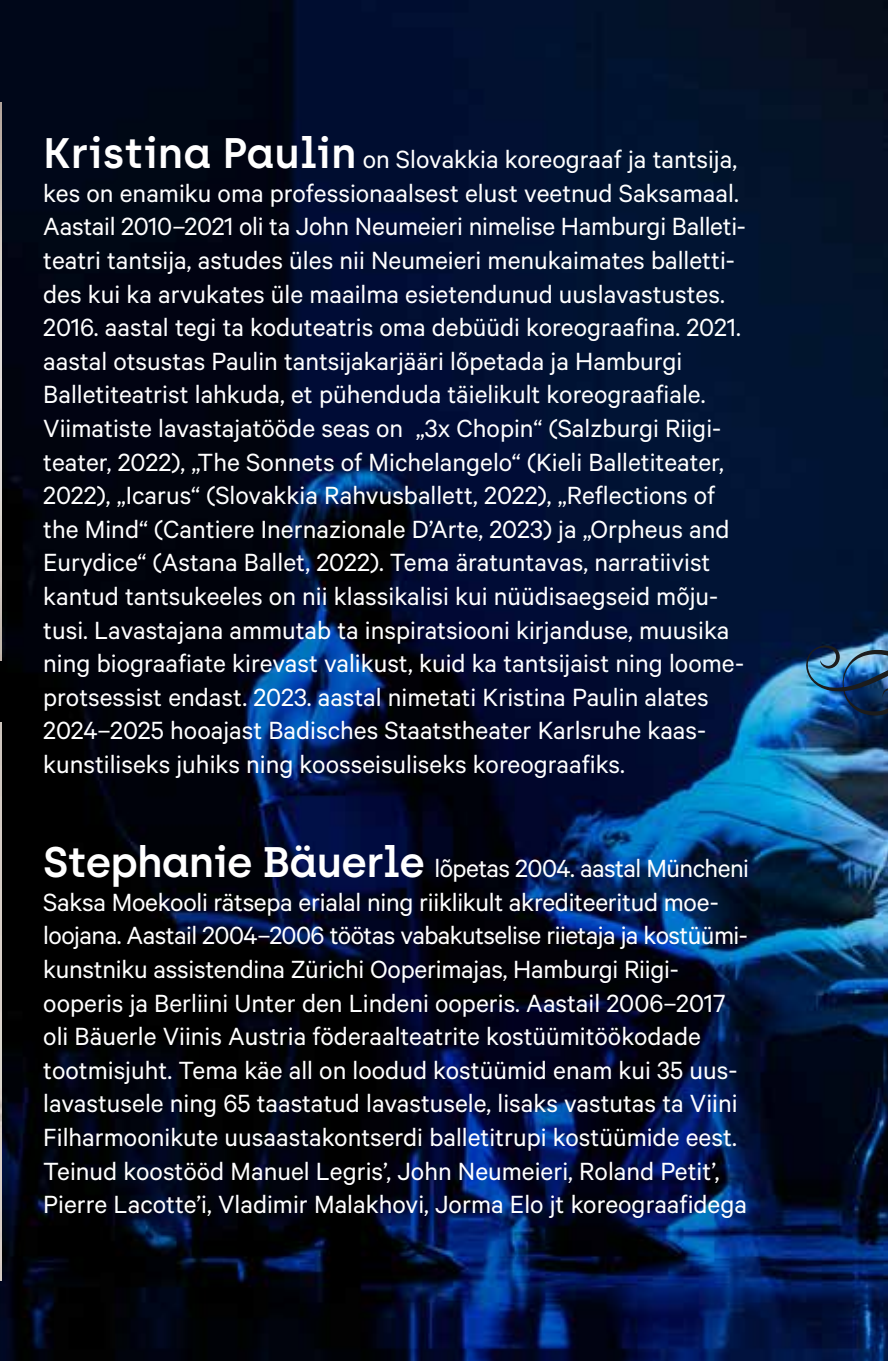

Kristina Paulin on Slovakkia koreograaf ja tantsija, kes on enamiku oma professionaalsest elust veetnud Saksamaal. Aastail 2010–2021 oli ta John Neumeieri nimelise Hamburgi Balletiteatri tantsija, astudes üles nii Neumeieri menukaimates balletides kui ka arvukates üle maailma esietendunud uuslavastustes. 2016. aastal tegi ta koduteatris oma debüüdi koreograafina. 2021. aastal otsustas Paulin tantsijakarjääri lõpetada ja Hamburgi Balletiteatrist lahkuda, et pühenduda täielikult koreograafiale. Viimatiste lavastajatööde seas on „3x Chopin“ (Salzburgi Riigiteater, 2022), „The Sonnets of Michelangelo“ (Kieli Balletiteater, 2022), „Icarus“ (Slovakkia Rahvusballett, 2022), „Reflections of the Mind“ (Cantieri Internazionale D'Arte, 2023) ja „Orpheus and Eurydice“ (Astana Ballet, 2022). Tema äratuntavas, narratiivist kantud tantsukeeles on nii klassikalisi kui nüüdisaegseid mõjutusi. Lavastajana ammutab ta inspiratsiooni kirjanduse, muusika ning biograafiate kirevast valikust, kuid ka tantsijaist ning loomeprotsessist endast. 2023. aastal nimetati Kristina Paulin alates 2024–2025 hooajast Badisches Staatstheater Karlsruhe kaas-kunstiliseks juhiks ning koosseisuliseks koreograafiks.

Stephanie Bäuerle lõpetas 2004. aastal Müncheni Saksa Moekooli rätsepa erialal ning riiklikult akrediteeritud moeloojana. Aastail 2004–2006 töötas vabakutselise riietaja ja kostüümikunstniku assistendina Zürichi Ooperimajas, Hamburgi Riigiooperis ja Berliini Unter den Lindeni ooperis. Aastail 2006–2017 oli Bäuerle Viinis Austria föderaalteatrite kostüümitöökodade tootmisjuht. Tema käe all on loodud kostüümid enam kui 35 uuslavastusele ning 65 taastatud lavastusele, lisaks vastutas ta Viini Filharmoonikute uusaastakontserdi balletitrupi kostüümide eest. Teinud koostööd Manuel Legris', John Neumeieri, Roland Petit', Pierre Lacotte'i, Vladimir Malakhovi, Jorma Elo jt koreograafidega

ning kostüümikunstnikega nagu Luisa Spinatelli, Sandra Woodall ja Holly Hynes, samuti moeloojate Vivienne Westwoodi ja Valentinoga. Alates 2012. aastast töötanud vabakutselise kostüümikunstnikuna. Pikaajalises koostöös koreograaf Patrick de Banaga on Bäuerle loonud kostüüme lavastustele Hiinas, Jaapanis, Bahreinis, Venemaal, Kasahstanis, Argentiinas ning Austrias. 2019–2023 oli ta Salzburgi Riigiteatri kostüümiala juht.

Davidson Jaconello on tantsija ning tantsu- ja draamalavastuste helikujundaja. Ta on läbinud klassikalise tantsu väljaõppe Kanada Riiklikus Balletikoolis ning New Yorgis Ameerika Balletikoolis. 2007–2013 kuulus ta Kanadas Alberta Balletiteatri koosseisu, 2014. aastal sai temast Saksamaa Mannheimi Rahvusteatri solist. Alates 2017. aastast on ta tegutsenud vabakutselise tantsijana, lisaks on ta viimased 15 aastat loonud helikujundusi ja muusikat tantsu- ning draamalavastustele. Ta on peamiselt iseõppinud helikujundaja, kuid õppis 2018. aastal ka maailmakuulsa tantsu- ja filmimuusika helilooja Dirk Haubrichi juures, kes on tuntud eeskätt koreograaf Jiří Kyliánile loodud teoste poolest. Jaconello on teinud koostööd teatritega nagu Hollandi II Tantsuteater, Astana Ooperiteater, Zürichi Balletiteater, Lääne-Austraalia Balletiteater, Stuttgarti Balletiteater jpt. Oma loomingus on ta keskendunud koostööle, püüdleb lihtsuse poole ning otsib uusi viise, kuidas visuaalseid kogemusi heliga rikastada.

Margus Riimaa on pianistina tuntud oma kirgliku esitusviisi ja muusikalise väljendusrikkuse poolest, lähenedes igale muusikateosele tehnilise täpsuse ning südamliku emotsiooniga. Tema muusikaõpingud algasid Tallinna Muusikakeskkoolis õpetaja Heli Rooma käe all, kelle juures süttis Riimaa edasise muusikalise teekonna määranud huvi klaveri vastu. Riimaa õpingud jätkusid Lauri Väinmaa jt hinnatud õppejõudude juures Eesti Muusikaakadeemias. Täiendanud end ka Carnegie Mellonis Ülikoolis ja Kölni Muusikaülikoolis, kus tema mentorid olid prof. Enrique Graf ja prof. Arbo Valdma. Riimaa repertuaar hõlmab nii klassikalise kui nüüdismuusika žanre. Esinenud mainekatel lavadel üle maailma, muuhulgas olnud solist Carnegie Mellonis Ülikooli Fülharmooniaorkestri ja Eesti Riikliku Sümfooniaorkestri ees. Lisaks saadab ta lauljaid ja instrumentaliste Vanemuise sümfooniaorkestri esinemistel. Ta on Eesti Klaveriorkestri liige. Väljaspool kontserdisaale on Riimaa pühendunud muusikaharidusele. Ta töötab Ülenurme Muusikakoolis ning on noortele klassikalise muusika propageerimiseks läbi viinud loeng-kontserte koolides, kirikutes ja kultuurikeskustes üle kogu Eesti.

George Sand - Georgia Toni Hyrkäs

Solange - Caroline Maquignon

Teatrijuht / General Manager Aivar Mäe

Muusikajuht / Musical Director Risto Joost

Balletijuht / Ballet Director Jevgeni Grib

Draamajuht / Drama Director Tiit Palu

Lavastusala / Production Department Karis Hindriksoo-Pitsi,
Maiken Nõmmoja, Karoliina Kangur, Heli Anni

Lavameistrid / Stage Technicians Rello Lääts, Kaupo Jalas,
Taivo Pöder, Jüri Urbel, Tanel Pärn, Urmas Poom

Dekoratsiooniala / Stage Set Department Marika Raudam, Mait Sarap, Taavi Kask,
Innari Toome, Ain Austa, Andres Lindok, Katrin Pahk, Leenamari Pirn, Jane Aus, Terje Kiho,
Armin Luik, Indrek Ots, Mart Raja, Karmo Kiivit, Einar Pallas, Maarika Korotkova

Kostüümiala / Wardrobe Department Liisi Ess, Ivika Jõesaar, Ruth Rehme-Rähni, Külli Kukk,
Edith Ütt, Ljubov Guzun, Ivi Vels, Kaire Arujõe, Valentina Kalvik, Inkeri Orasmaa, Olga Vilgats,
Irina Medvedeva, Heli Kruuse, Natalja Malinen, Luule Luht, Tia Nuka, Elli Nõps, Anneli Vassar,
Reet Vaga, Juta Reben, Toomas Vihermäe, Ljudmila Nikolajeva

Riietusala / Costume Warehouse Raina Varep, Kaidi Mikk, Kai Vahter, Eva Kõiv

Grimm ja soengud / Make Up and Hair Stylists Kelly Treier, Mare Kuul,
Roberta Türkson, Viktoria Rüster

Rekvisiidiala / Stage Prop Department Liina Martoja, Angelika Aun, Annaleena Adamson,
Kärt Paasik, Mirka Porrassalmi, Kaie Uustal

Valgusala / Lighting Department Andres Sarv, Imbi Mälk, Raul Telliskivi, Taivo Pöder

Heli- ja videoala / Audio-Visual Department Andres Tirmaste, Toivo Tenno, Martin Salundi

Kavalehe teostus / Program Team:

Koostanud ja tõlkinud / Texts and translations Kerttu Piliste

Kujundanud / Design Katrin Leement

Fotograaf / Photographer Maris Savik

Kasutatud materjalid:

Encyclopedia Britannica; Arthur Hedley et al. „Chopin, Fryderyk Franciszek“, *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, vol. 4 (1995); *Letters of George Sand*, selected and translated by Veronica Lucas (1930); Anne Nahkur „Romantism“, *Kirjandus barokist romantismini* (2006); Knut Ståhlberg, *George Sand: Armastajate aeg Pariisis* (2000); Jüri Talvet „Romantism: uue kultuuriteadvuse süünd“, *Maailmakirjandus II: Lääne kirjandus antiigist romantismini* (2019) jt.

Emakeelne kultuur on hindamatu väärtus.

30. detsembril 2006 asutasime Vanemuise Fondi,
et hoida ja toetada Eesti teatrikunsti.
Lubame hea seista fondi käekäigu eest

Olga Aasav, Kalev Kase, Mart Avarmaa, Tartu linn

Vanemuise Fond on loodud teatri töötajate erialase arengu ja koolituse toetuseks. Fondi on võimalik teha annetusi:

SA Tartu Kultuurkapital / Swedbank IBAN: EE092200221011379347, SWIFT: HABAEEX /

SEB Pank IBAN: EE251010102052050006, SWIFT: EEUHEEX

Märksõna: VANEMUISE FOND

Suur aitäh teile Vanemuise fondi poolt:

Olga Aasav, Andrus Ansip, Mart Avarmaa, Alar Kroodo,
Kalev Kase, Mati Kermas, Eero Timmermann,
Tartu linn, Vanemuise advendikontserdil annetajad

Teatri peatoetaja

Aasta toetaja

Koostööpartner

Suvekontserdi peatoetaja

Autopartner

Hotellipartner

Hotellipartner

Grimmipartner

TARTU

KULTUURIMINISTEERIUM

Kanname elamusi

Kõige mõnusam aeg ootab

ELAMUSTEKS LOODUD

TOYOTA COROLLA CROSS

Teatrielamuste toetaja
amservauto.ee

AMSERV
TOYOTA ON MEIE HING

MARTELL
COGNAC
FONDÉE EN 1715

TÄHELEPANU! TEGEMIST ON ALKOHOLIGA.
ALKOHOL VÕIB KAHJUSTADA TEIE TERVIST.

ESTIKO ELAMUS

Pakume üheskoos enam

LYDIA
HOTEL

www.lydia.ee
Ülikooli 14, Tartu

DORPAT

www.dorpat.ee
Soola 6, Tartu

vanemuine.ee